

11. IT-право: теорія та практика: навч. посіб. За ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитоновой. Одеса: Фенікс, 2017. 472 с.

12. Радько Т. Н. Методологические вопросы познания функций права. Волгоград : НИи РИО, 1974. 150 с.

Токарева Віра Олександрівна,
*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ТВОРЧОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Стрімкий розвиток технології штучного інтелекту свідчить, що комп'ютери продовжують замінювати фізичну особу у різних сферах діяльності, підвищуючи свою функціональність та стаючи конкурентами людині. Навіть у такій сфері, як творчість, яка властива людині, довгий час було складно уявити діяльність штучного інтелекту, відбуваються зміни. Наразі, штучний інтелект вміє генерувати вірші [1], перетворювати музику з одного жанру в інший [2], писати твори живопис у стилі голландських майстрів та романи.

Попри існування позиції незамінності людини у галузі творчості та обмеження можливостей штучного інтелекту щодо здатності створювати твори мистецтва, питання правового статусу результатів такої діяльності залишаються [3].

З однієї сторони актуалізується питання, зацікавленості авторів та їх правоволодільців в комерціалізації не лише розроблених програм, а й результатів застосування відповідного програмного забезпечення. Таким чином, в економічному просторі постає потреба правової охорони результатів діяльності генерованих програмами або штучним інтелектом [4].

З іншого боку дискутується питання правосуб'єктності штучного інтелекту, ускладнення класифікації суб'єктів цивільного права, представлених, наразі, фізичними та юридичними особами. Що кодифіковане цивільне право в повній мірі не відображає тенденції соціально-економічного і формально-юридичного розвитку [5]. Дотримуючись формальної логіки, володільцем авторських прав на твори незалежно генеровані штучним інтелектом є його автор. Водночас на думку А.-М Брай якщо дотримуватись такої логіки, буде упущений процес виробництва та створення творів, а таке твердження не буде відповідати дійсності, навіть якщо буде вирішувати прогалину, не врегульовану правом [6].

Наразі, перешкоди для визнання об'єктів, створених штучним інтелектом, існують на законодавчому рівні у більшості держав. Так, в Україні Іспанія, Німеччині тільки фізична особа може бути визнана автором твору. У США зареєструвати в якості об'єкту можна лише твір, створений людиною, що фактично також призводить до можливості створення твору тільки фізичною особою. Такий підхід закріплений у справі *Feist Publications v. Rural Telephone Service Company*, де суд вказав, що авторським правом захищаються лише твори, які створені в результаті інтелектуальної діяльності, що вимагає креативного підходу [7].

Тож, зазначене питання, залишається темою дискусій у наукових колах. Висувається думка, що правосуб'єктність штучного інтелекту має бути свого роду «плаваючою» залежно від типу інтелекту, його початкового або поточного функціонально-цільового навантаження. За таких умов правове становище штучного інтелекту може варіюватись, від статусу інструменту людини, до наділення штучного інтелекту правосуб'єктністю «електронної особи» і надалі, до повної правосуб'єктності штучного інтелекту, наприклад, у разі залучення штучного інтелекту під час відсутності людського екіпажу в далекому космосі, на інших планетах (для уникнення ризиків для людини) [8].

Щодо прав інтелектуальної власності на результати інтелектуальної діяльності пропонуються варіанти правового регулювання, залежно від того, чи був створений об'єкт за участі штучного інтелекту або повністю автономно генерований програмою: повна відмова від наділення штучного інтелекту будь-якими правами інтелектуальної власності (розгляд штучного інтелекту в якості інструменту); наділення штучного інтелекту правовим статусом соціального агента без надання йому будь-яких прав інтелектуальної власності (відповідно, всі твори, що створюються такою програмою або з його участю, автоматично переходять в суспільне надбання); розгляд генерованих творів штучного інтелекту в якості службових творів; гібридне наділення правами інтелектуальної власності одночасно програму (штучний інтелект) та людину, з розподілом прав між ними; наділення штучного інтелекту певним обсягом прав інтелектуальної власності [9].

Оморів Р.О. вважає, що автором винаходу, створеного штучним інтелектом, слід визнавати виключно людину або колектив, який розробив програму з визначенням останнього як суб-суб'єкта або інструмента суб'єкта права, а визнання прав на створений штучним інтелектом об'єкт, має відбуватися з урахуванням вкладу автора та правил компанії, де працює автор [10].

Щодо дискусійного питання визнання авторства на твори генеровані штучним інтелектом автономно, то законодавство не має містити обмежень щодо визнання патентоспроможними винаходи, створені програмою штучного інтелекту в автономному режимі. На оригінальні літературні та художні твори, які створюються штучним інтелектом в автономному режимі, слід поширювати режим авторсько-правової охорони із введенням обмеження строків правової охорони для оригінальних літературних і художніх творів [10].

Дискусійним постає питання, щодо несанкціонованого використання для машинного навчання даних, які є об'єктами авторсько-правової охорони. На думку Р.О. Оморова, подібне використання має бути визнано виключенням та добросовісним використанням у законодавстві, що не порушує права інтелектуальної власності [10].

Водночас щодо правового регулювання результатів діяльності штучного інтелекту, залишається відкритим питання визнання за штучним інтелектом здатності до творчості, поряд із фізичною особою. Постає питання, наскільки коректно застосовувати слова «творчість» та «створення», стосовно результатів діяльності генерованих програмою – штучним інтелектом.

У такому сенсі постає питання, визначення поняття «творчість». На законодавчому рівні такого визначення не існує. Законодавчі акти містять дефініцію творчої діяльності. Згідно із п. 21 ст. 1 Закону України «Про культуру», творча діяльність визначається як індивідуальна чи колективна творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність. Так, Закон розкриває творчу діяльність через поняття «творчість». Ідентична норма міститься в ст. 1 Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки». Передбачене у законодавстві поняття творчої діяльності носить тавтологічний характер.

Так, при уявній ясності поняття творчості та творчої діяльності, відповідь на питання про її юридичний зміст представляється не таким очевидним. Законодавство також не містить критерії мінімального рівня творчості, за яким твір міг би віднесений до охоронюваного авторським правом твору або позбавлений такої охорони. Навпаки, правова охорона надається творам незалежно від завершеності, призначення, жанру, обсягу, мети тощо.

Тож, незважаючи на те, що саме творчість є наріжним каменем авторського права і, більш того, авторське право служить реалізації принципу свободи творчості, прямо закріпленого в 54 Конституції України, саме поняття творчості (творчої діяльності) до сих пір законодавчо не розкрито і породжує низку питань.

У зв'язку із невизначеністю поняття творчості та мінімального рівня критерію творчості, питання можливості надання правової охорони об'єктам створеним за участі штучного інтелекту залишається актуальним. Визнаючи динамічний розвиток технологій та потребу задоволення економічних потреб зацікавлених осіб у комерціалізації результатів генерованих штучним інтелектом, у разі відсутності законодавчого регулювання, уявляється, можливим договірне врегулювання відносин стосовно створюваних об'єктів штучним інтелектом, коли сторони визначають правовий статус таких об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Иванов С. Facebook представил искусственный интеллект, который превратит любой трек в симфонию URL: <https://hightech.fm/2018/05/24/facebook>
2. Токарева В.О. Обчислювальна (Алгоритмічна) творчість: постановка проблеми. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 2. С.150-155.
3. Пушкарев А.В. Творчество и искусственный интеллект: постановка проблемы. *Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки*. 2014. №12-1. С. 93-96.
4. Харитонов Ю.С. К вопросу об охраноспособности результата деятельности искусственного интеллекта. *Право будущего: Интеллектуальная собственность, инновации, Интернет* 2018. №1. С. 52-64.
5. Макаров О.В. Субъекты гражданского права: настоящее и будущее. *Арбитражный и гражданский процесс*. 2017. № 3. С. 39–43.
6. Bridy Annemarie Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author 2012 STAN. TECH. L. REV. 5
7. Наумов В.Б., Тютюк Е.В. К вопросу о правовом статусе «творчества» искусственного интеллекта. *Правоведение*. 2018 № 3. С. 531–540. URL: <https://doi.org/10.21638/11701/spbu25.2018.307>
8. Морхат П.М. Концепт «электронного лица» в классификации субъектного состава лиц в гражданском праве. *Пермский юридический альманах*. 2019. №2. С. 273-282.
9. Морхат П.М. Правосубъектность искусственного интеллекта в сфере права интеллектуальной собственности: гражданско-правовые проблемы: дис. ... д-ра юрид. наук. М., 2018. 420с.
10. Оморев Р.О. Интеллектуальная собственность и искусственный интеллект. *E-Management*. 2020. № 1. С. 43-49.

Блохін Максим Юрійович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»